

Ökad samverkanskompetens inom universitet och högskolor

Lärdomar från utvecklingen av ett kurskoncept

ANNA JONSSON, EUGENIA PEREZ VICO OCH DIAMANTO POLITIS
LUNDS UNIVERSITET

ISBN: 978-91-527-1940-4

Layout: Media-Tryck

Omslagsbild: Hans-Peter Gauster @sloppyperfectionist

Print: Media-Tryck, 2021

Media-Tryck är ett svanenmärkt tryckeri. Läs mer om vårt miljöarbete på www.mediatryck.lu.se

MADE IN SWEDEN

Sammanfattning

I takt med allt större förväntningar på universitetens roll i samhället ställs tydligare krav på att lärare och forskare utvecklar färdigheter och förmågor att samverka med det omgivande samhället. I denna rapport summeras lärdomar från ett försök att initiera, organisera och genomföra ett kurskoncept om samverkan. Projektet har syftat till att bidra till lärande och kunskapsutveckling om hur utbildningsinsatser kan skapa förutsättningar för samverkan med det omgivande samhället.

Rapporten lyfter fram tre huvudsakliga lärdomar av intresse för framtida utbildningsinitiativ och utvecklingsarbete kopplat till samverkan, samt för att säkerställa även akademins livslånga lärande:

- **Ansvar och organisering:** En kurs om samverkan saknar naturlig hemvist på många svenska lärosäten, i synnerhet eftersom den inte med enkelhet går att kategorisera som antingen forskning eller utbildning. Utmaningarna som detta medför avseende förankring blev tydliga för oss i detta projekt eftersom det var alltid var "nånannan" vi borde prata med. För att förankra en kurs om samverkan, liksom för att organisera samverkansfrågan generellt på lärosäten, behövs ett helhetsgrepp och ett tydliggörande av ansvarsfrågan.
- **Reflektion kring mötet mellan teori och praktik:** Kursen erbjöd deltagarna tillgång till vetenskapliga modeller i kombination med möjlighet till reflektion kring olika praktiker tillsammans med andra. Reflektion uppstod i mötet mellan deltagare från olika discipliner, lärosäten, och professioner (stödverksamhet och kärnverksamhet). Dessa berikade samtal och erfarenhetsutbyte i kombination med teoretiska perspektiv visade sig vara viktigt för deltagarnas behållning och lärande.
- **Kunskapsbank och lärplattform:** Det digitala kursformatet som projektet utmynnat i skapade goda förutsättningar för interaktion och engagemang genom reflekterande samtal. En gemensam digital lärplattform där kursmaterial kan samlas, liksom en kunskapsbank som kan delas mellan såväl lärosäten som mellan akademi och samhälle kan erbjuda ett intressant format för att tillvara och utveckla kunskap om samverkan. I stället för att varje lärosäte uppfinner hjulet på nytt skulle en nationell digital lärplattform kunna erbjudas – i olika frågor – och därmed möjliggöra att så många som möjligt kan dela kursmaterial. Det kan också ses som ett sätt att nå bortanför de lokala normer och värderingar om samverkan som gäller vid enskilt lärosäte – och som kan antingen hämma eller förblinda olika initiativ. Vi hoppas detta projekt kan utgöra en första byggkloss för en sådan plattform.

Bakgrund

Samverkan har under de senaste åren varit ett utmärkande inslag i den svenska högskole- och forskningspolitiska debatten (Tidningen Curie, 2021). I samband med forskningspropositionen "*Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft*" (Prop 2016/17:50) intensifierades debatten och en polariserad syn på samverkan framträdde hos olika aktörer. Å ena sidan beskrivs forskaren antingen som saluförande av sin forskning på marknadstorget, å andra sidan som sittande i elfenbenstornet och föga intresserad av samhället (Brechensbauer et al., 2019). De polariserade och stereotypa bilderna förs ibland fram av forskare själva, där åsikterna också går isär om akademien bör styras åt mer eller mindre samverkan.

Parallellt med detta finns i debatten och politiken andra styrningsidéer som syftar till att säkerställa att akademien bidrar med nytta och relevans för samhället (Wedlin & Pallas, 2017; Bjare & Perez Vico, 2012). Vidare har en ökad administration och en ny profession vuxit fram genom de individer som ska stötta verksamhetens samverkansarbete på våra lärosäten. Tillsammans med lärare och forskare lyfts dessa individer ofta fram som centrala för att förankra och realisera lärosätesledningars samverkansintentioner. Sett från en forskares perspektiv – vars främsta uppgift är att problematisera (Asplund, 1970) – är det dock intressant att notera att dessa samverkansintentioner sällan utgår från vetenskaplig kunskap och insikter om kritiska överväganden givet samverkans natur (Perez Vico et al., 2017; Benner & Sörlin, 2015). I takt med denna utveckling ställs också krav på att lärare och forskare utvecklar färdigheter och förmågor för att

samverka. Vad det innebär i praktiken är dock inte lika tydligt, eftersom det också finns många och olika föreställningar om vad samverkan betyder (Grafström et al, 2020).

Mot bakgrund av detta såg vi ett behov av en akademisk kurs riktad till lärare, forskare samt verksamhetsstöd – en kurs som utgår från forskning om samverkan och binder samman det med förståelse av själva görandet i samverkan (Jonsson et al., 2021). För att nå bortom de polemiska uppfattningarna om samverkan ville vi ta ett forskningsbaserat och problematiserande grepp om samverkansfrågan och lyfta diskussionen om samverkan i relation till lärosätenas kärnverksamhet. Vi såg ett behov av att förstå och utföra samverkan med samma systematiska noggrannhet och kritiska reflektion som vanligtvis förknippas med forskningshantverket (Boyer, 1996). Vi såg också ett behov av att bredda förståelsen för samverkan för att säkerställa ett ömsesidigt lärande, och att röra oss bort från synen på akademien som en "kunskapsproducent". Detta innebär att omsätta teori i praktik på ett kritiskt och nyanserat sätt genom reflektion kring befintliga erfarenheter i ljuset av den omfattande akademiska kunskapen om samverkan.

I denna rapport redogör vi för våra lärdomar från att ha utvecklat och genomfört en sådan kurs, vilket har möjliggjorts av ett [Vinnova-finansierat projekt med samma namn som föreliggande rapport](#). Projektet har syftat till att bidra till lärande och kunskapsutveckling om hur utbildningsinsatser kan skapa förutsättningar för samverkan med det omgivande samhället.

Genomförande av projektet

Projektet genomfördes i fyra steg mellan 1 mars 2019 och 31 augusti 2021. I ett första steg arbetade vi med *kvalitetssäkring och förankring av kursidéen* i samråd med två referensgrupper. Dels stämde vi av vårt kurskoncept dels med representanter från *SPETS*, som är ett Vinnovafinansierat projekt med fokus på att utveckla strategiska samarbeten, dels med framstående experter inom samverkan (Anna Sandström, Astra-Zeneca; Cecilia Bjursell, Jönköping University; Lars Geschwind, KTH; Maria Grafström, SCORE, och Maria Landgren, Vinnova). Syftet med dessa referensgrupper var att identifiera vilka behov, krav och förväntningar som finns på en samverkanskurs, och få återkoppling från olika intressenter. I det andra steget *konkretiserade vi kurskonceptet*, bestående av kursplan med detaljerad kursbeskrivning, schema och kurslitteratur. Vi identifierade och bokade lämpliga gästföreläsare, samt granskade och valde ut lämplig kurslitteratur. Vi arbetade även med att sprida information om kursen för att nå potentiella deltagare. Det tredje steget bestod av *genomförande av kursen*. Detta gjordes i två omgångar – *hösten 2019 och hösten 2020* – och redovisas i nästa avsnitt. I det sista steget arbetade vi med *dokumentation av utvecklingsarbetet och analys av projektet och dess resultat*. Fokus låg på att analysera deltagarnas upplevelser som vi fångade

upp genom 18 intervjuer med deltagare och enkäter i samband med avslutning av de två kursomgångarna (se bilaga). Dokumentationen från lärdomar, utformning och material från kursen publicerades även på en *hemsida* (<https://www.makinguniversitiesmatter.org/okad-samverkanskompetens>) under en creative-commons-licens. I den här rapporten delar vi med oss av våra erfarenheter av att initiera och genomföra en kurs om samverkan. Dessa erfarenheter presenteras mer i detalj i de två vetenskapliga publikationer som belyser resultaten av projektet;

- Lärdomarna om att initiera, förankra och organisera en kurs om samverkan bygger på ett resonemang vi för i en artikel som är under granskning; Jonsson, A. , Perez Vico, E. & Politis, D. (forthcoming) *To initiate, anchor and organize an academic course on collaboration: A story about 'some otherism' and a need for reflexivity*.
- Lärdomarna om formatet och deltagarnas behållning av kursen för vi i en artikel som är under granskning; Perez Vico, E. , Jonsson, A. & Politis, D. (forthcoming) *Towards a reflexive scholarship of societal collaboration – Experiences from a cross-disciplinary course for faculty and support staff*.

Kursupplägget och genomförandet

Utgångspunkten för kursen var att öppna upp för samtal om vilka färdigheter, förmågor och förutsättningar som gör det möjligt för forskare, lärare och stödverksamhet att utöva samverkan som både gynnar samhället och stärker lärosätenas verksamhet på lång sikt. Dessa färdigheter och förmågor formulerades genom lärandemål som vi utvecklade baserat på vetenskapliga perspektiv på samverkan (Boyer, 1996; Van de Ven, 2007; Perez Vico, 2018; Politis et al., 2019):

Kunskap och förståelse

- Förstå olika perspektiv på samverkan
- Redogöra för nyckelbegrepp relaterade till samverkans natur, påverkan och etiska avväganden
- Känna till olika former av samverkanspraktiker kopplade till forskning och utbildning
- Förklara hur samverkan relaterar till associerade begrepp och till högskoleförordningen

Färdighet och förmåga

- Identifiera och förstå särdragen för samverkan inom ramen för det egna vetenskapliga fältet, och relatera det till andra fält
- Identifiera och karakterisera potentiella utmaningar med samverkan relaterat till etiska aspekter, intressekonflikter och kostnader
- Identifiera potentiella möjligheter med samverkan och bedöma lämpligheten att engagera sig givet förutsättningarna

Värderingsförmåga och förhållningsätt

- Kritiskt utvärdera den egen förmågan och förutsättningarna för samverkan i en viss situation
- Kritiskt diskutera strategiska överväganden i samband med samverkan

Kursen byggde på erfarenhetsbaserad pedagogik (Politis et al., 2019; Gabrielsson et al., 2020), vilket innebar att deltagarnas erfarenheter och lärandebehov sattes i centrum (Cunliffe and Jun, 2005; Schratz, 1993). Vi lät deltagarna reflektera över sina erfarenheter

kontinuerligt under kursens gång, dels genom instuderingsuppgifter inför kurstillfällena, dels tillsammans med andra i olika stora grupper. För att stimulera gränsöverskridande erfarenhetsutbyte kombinerade vi deltagare från olika ämnesdiscipliner och lärosäten.

Det första kurstillfället bestod av enbart forskande lärare, medan det andra kurstillfället även bestod av personer i stödfunktioner vid lärosäten med uppgift att verka för ökad samverkan. Trots att dessa professioner representerar olika målgrupper med delvis olika behov såg vi en stor potential i att föra dem samma inom ramen för en kurs och erbjuda en yta för tvärprofessionella möten. Vi ville bidra till ömsesidig förståelse och erfarenhetsutbyte mellan kärnverksamhet och stödfunktioner för samverkan för att bidra till ett sammanhållet och integrerat arbete med samverkan. Syftet var att låta deltagarna i dialog med andra relatera dessa erfarenheter till forskningsbaserad kunskap och få nya perspektiv på vad samverkan är, hur det kan förstås, vilka som förväntas bidra och vilken behållning vi kan förvänta oss. Vi hade även i ett tidigt skede av kursens utveckling idéer om att erbjuda kursen också till de aktörer som akademien förväntas samverka med. Det är idéer som vi hoppas att andra, som vill bygga vidare på detta kurskoncept, vill testa.

Vi gav kursen namnet "*Perspektiv på samverkan – om akademins roll i samhället*". Kursens innehåll utgick från relevanta forskningsstudier om samverkan och behandlade såväl begrepp och tankemodeller om samverkan som akademins roll i samhället. Kursen var uppbyggd i tre moduler som innehöll specifika teman relaterade till samverkan. Syftet var att täcka in de många föreställningar som finns om samverkan – som till exempel tredje uppgiften, kommunikation, och förväntan på kunskap som produkt eller process (Jonsson, 2019). Varje modul innehöll en kombination av a) konventionella föreläsningar med kursledare och gästföreläsare b) erfarenhetsbaserade gruppdiskussioner med deltagarna och c) paneldiskussioner med inbjudna gäster som representerade olika perspektiv på det specifika temat. Deltagarna uppmanades att förbereda sig för varje modul genom att dokumentera sina (eller en kollegas) erfarenheter av det berörda temat. Detta fungerade som en utgångspunkt för erfarenhetsbaserade gruppdiskussioner. Deltagarna uppmanades också att läsa in sig på kursmaterialet som förberedelse inför varje modul. För att få godkänt på kursen behövde deltagarna visa att de uppfyller

lärandemålen genom en slutuppgift som var utformad för att vara praktiskt användbar för deltagaren. Deltagarna fick välja bland följande alternativ som slutuppgift:

- Revidera/skissa en kurs utifrån att stärka samverkansperspektivet
- Revidera/skriva en faktisk eller fiktiv forskningsansökan utifrån att stärka samverkansperspektivet med utgångspunkt i forskningens behov och förutsättningar
- Revidera/skriva ett samverkansavsnitt att inkludera i en akademisk portfölj i CV eller inför meritering
- Revidera/skriva ett annat strategiskt dokument som fångar in lärdomar från kursen i syfte att stärka samverkansstödet

Vid kursens slut ombads deltagarna reflektera över sina erfarenheter av kursen genom en utvärderingsworkshop samt en enkät.

Kursen erbjöds till alla svenska lärosäten och var kostnadsfri för deltagarna. En första omgång av kursen genomfördes under hösten 2019 och hade forskare och lärare som målgrupp. I denna omgång deltog 13 forskare/lärare från sju lärosäten (ÖrU, LNU (3 st), HH (2 st), SU (2 st), MdH (2 st), LiU, HKr (2 st)). Den omgång inkluderade tre kurstillfällen som omfattade en modul var och hölls vid tre olika lärosäten (LU, LNU och LiU) med två dagar per kurstillfälle och tre veckors mellanrum mellan varje tillfälle/modul. Upplägget för den fysiska omgången av kursen som gavs hösten 2019 bestod av följande moduler:

Modul 1 (LU 2019)

- Samverkan - Möjligheter, konsekvenser och utmaningar
- Samverkan inom forskning - exempel från forskningen och praktiken

Modul 2 (LNU 2019)

- Samverkan inom utbildning - exempel från forskningen och praktiken
- Samverkan för kunskapsöverföring och tillgängliggörande – exempel från forskningen och praktiken

Modul 3 (LiU 2019)

- Organisering av samverkan, juridik, etik och extern finansiering
- Slutpresentationer och kursavslut

Den andra kursomgången genomfördes under hösten 2020. På grund av pandemin omformades kursen till ett digitalt format som finns att tillgå via den hemsida som skapades som lärplattform (<https://www.making-universitiesmatter.org/okad-samverkanskompetens>). Totalt deltog tre forskare/lärare och sex samverkansstödspersoner. Ytterligare tre var anmälda men som hoppade av strax innan kursen startade. Deltagarna fördelade sig över 8 lärosäten (HDa, KI, KTH, SU, MDH (2 st), HiG, HKr, UmU).

Att kursen behövde erbjudas digitalt gav oss tillfälle att testa ett nytt upplägg. Kursdesign och upplägg reviderades mot bakgrund av erfarenheter från första kursomgången och givet de möjligheter som det digitala formatet gav. Vi valde att utforma kursen utifrån ett omvänt-klassrum-format (Milman, 2012) och ersatte de längre föreläsningarna med webbaserat material. Alla föreläsningar med kursledare och en intervju med en gästföreläsare förinspelades i 10–30 minuter långa filmer. Vi höll sedan erfarenhetsdelande workshops, paneldiskussioner och gästföreläsningar via zoom. Upplägget och materialet från kursversionen hösten 2020 finns återgivet i sin helhet på hemsidan i form av en öppen digital lärplattform. Även den andra kursomgången innehöll tre moduler som erbjöds med tre veckors mellanrum. Innehållet i modulerna var ungefär det samma i båda kursomgångar, men utifrån återkoppling från första kursomgången valde vi att lägga till moment som även behandlade organisering av samverkan och etik.

Att bygga upp en digital lärplattform där material kan samlas, likt en kunskapsbank, och delas mellan såväl lärosäten som mellan akademi och samhället erbjuder ett intressant format för att tillvarata och utveckla kunskap. I stället för att varje lärosäte uppfinner hjulet på nytt skulle en nationell digital lärplattform kunna erbjudas – i olika frågor – och därmed möjliggöra att så många som möjligt kan ta del av materialet. Det kan också ses som ett sätt att nå bortanför de lokala normer och värderingar om samverkan som gäller vid enskilt lärosäte – och som kan antingen hämma eller förblinda olika initiativ.

Lärdomar - förankring och organisering

Vårt arbete med att få gehör och förutsättningar för att genomföra en kurs om samverkan har burit med sig lärdomar om hur – och varför – vi behöver förstå hur vi organiserar samverkan. Idén till en kurs föddes redan under våren 2017, men kunde genomföras först 2019. Under de två år som löpte fram till detta projekt startades 2019 försökte vi skapa förutsättningar att utveckla och genomföra en kurs genom förankring i vårt hemmauniversitet och via olika finansieringskällor. Trots att vårt initiativ möttes med många uppmuntrande och välkomnande reaktioner visade det sig vara svårt att hitta resurser liksom en hemvist organisatoriskt för en sådan kurs lokalt. Samverkan var och är på alla universitetsledningars läppar – inte bara vårt universitet – samtidigt hördes många skeptiska röster om att det skulle bli svårt att genomföra kursen och att det alltid var "nånannan" vi borde prata med. Att försöka förankra en kurs om samverkan, som inte med enkelhet går att kategorisera som antingen forskning eller utbildning och som dessutom saknar en naturlig hemvist, var en ögonöppnare. Medan samverkansenheter, samverkansråd och de som är särskilt ansvariga för samverkan välkomnade vår kurs hade de inte möjlighet – eller mandat – att finansiera och husera en sådan kurs. Och hos de delar av organisationen som hade mandat och resurser var det svårt att förankra vår idé, delvis för att vi inte nådde fram till "rätt" personer.

När vårt lokala initiativ föll mellan stolarna valde vi att söka forskningsmedel från Vinnova för att ta fram – och lära av – ett försök med att utveckla ett kurskoncept. När vi väl fick resurser för detta uppstod utmaningen att nå ut med information om kurserbjudandet till avsedd målgrupp. Det var svårt att hitta rätt kommunikationskanaler för att nå ut på lärosätena. Denna insikt påminde oss om lärdomarna

från försöken med den lokala förankringen. Det var inte tydligt var mandatet och ansvaret för frågan låg. Informationen om kursen tycktes antingen fastna på olika nivåer i organisationen eller hamna i stuprör. Det var också svårt att hitta rätt kanaler och nå ut via de många nätverk för lärosäten som finns kopplade till samverkansfrågan. Därför fick vi lägga mycket tid och resurser på att nå ut och få in tillräckligt många sökanden till kursen - som var gratis. Vid båda kursomgångarna hade vi möjlighet att ta in fler deltagare, särskilt vid den sista omgången, men lyckades inte nå ut till målgruppen och nå fram till personer som ville lära sig mer om samverkansfrågan och hade förutsättningar att avsätta tid för det. Enligt deltagarna nåddes få av information om kursen via sin organisation. De flesta hörde talas om kursen via andra nätverk. Vi noterade att många, kollegor vid vårt eget och andra universitet, inte heller hade nåtts av inbjudan.

Vi noterade däremot att intresset för att medverka i kursen som gästföreläsare var mycket stort, och många gästföreläsare ville ha mer tid med deltagarna än vad vi kunde erbjuda. Vi såg det som ett tecken på det stora behovet av att samtala om samverkan. Detta intresse i kombination med vår ambition av att visa på olika perspektiv på samverkan ledde till ett stort antal gästföreläsare. Trots att vi på så sätt kunde visa på frågans mångfald, blev det administrativt mödosamt att hantera och det var svårt att ta till sig alla perspektiv för flera av deltagarna. En annan administrativ utmaning var att under omgången 2019 hålla kursen på olika lärosäten, vilket var ett välkommet inslag från deltagarna, men tog mycket energi och tid från oss som kursledare för koordinering avseende lokaler och mat. Detta underlättades avsevärt vid det andra tillfället när vi erbjöd kursen digitalt.

Lärdomar – formatet

Under utvärderingarna av kursen framkom ett antal lärdomar rörande kursens format, vilket avser undervisningsformer och teman. Kurserna innehöll tre undervisningsformer – föreläsningar, gruppdiskussioner och paneldiskussioner med gäster.

Formen för föreläsningarna varierade mellan 2019 och 2020. Under den första omgången gavs alla föreläsningar i sal under pass på ca 45 minuter, inklusive frågor, och med efterföljande diskussion. Ofta följde flera pass på varandra. Trots att många deltagare upplevde detta som värdefullt och uppskattade interaktionen med föreläsare, var det även många som upplevde tillfällena som utdragna eller intensiva då de täckte mycket material, ibland på bekostnad av djupare förståelse och diskussioner. Vid andra kursomgången som genomfördes online försökte vi ta vara på de möjligheter som det digitala formatet gav genom förinspelade föreläsningar som var 10 till 30 minuter långa. Detta format visade sig vara mycket uppskattat och gjorde att deltagarna i sin egen takt och när de själva hade tid kunde ta sig igenom kursmaterialet. Resultatet blev att deltagarna över lag upplevde kursen som mindre intensiv. Det frigjordes utrymme för mer diskussion och interaktion med föreläsare och med andra deltagare. Som föreläsare upplevde vi även att deltagarna vid denna kursomgång var bättre förberedda och mer aktiva i diskussionerna, och våra intervjuer tyder på att deltagarna engagerade sig mer i materialet. Det kan även bero på gruppdynamiken som uppstod mellan forskande lärare och samverkansstöd, och som både de själva och vi som kursledare upplevde och uppskattade. Deltagarna uppskattade även möjligheten att kunna gå tillbaka till de förinspelade föreläsningarna efter respektive modul.

De inbjudna gästerna höll dels föreläsningar, dels deltog de i panelsamtal. Till paneldiskussionerna eftersträvade vi en sammansättning av gäster som hade olika erfarenheter av samverkan, och kopplade detta till ett visst tema. Deltagarnas upplevelser av gästföreläsningarna och panelsamtalen varierade från mycket värdefulla till inte alls beroende på tema, deltagare och gäst. Ibland upplevde deltagarna att dessa inslag förde in nya perspektiv och kunde förklara och exemplifiera begrepp och perspektiv på samverkan som vi behandlade i kursen. I andra fall tyckte deltagare att dessa inslag blev för spretiga och från-kopplade från själva föreläsningarna och kursen teman. Vissa tyckte det var för många paneldiskussioner – vi hade fyra

sådana vid den första kursomgången och tre vid den andra. Vid varje tillfälle deltog 3–4 personer från olika organisationer som representerade olika perspektiv relaterat till ett visst tema. Dessa tillfällen pågick under 60 till 90 minuter.

Gruppdiskussionerna var över lag mycket uppskattade vid båda kursomgångarna. Dessa tillfällen inleddes ofta med diskussioner i mindre grupper om 3–4 personer under 30 till 60 minuter. Sedan samlades vi i plenum för att diskutera tillsammans under 30 till 60 minuter. Många välkomnade att deltagarna kom från olika lärosäten och discipliner, och upplevde att det möjliggjorde att dela olika perspektiv. Dock fodrade den stora mångfalden bland deltagarna större utrymme för diskussion, eftersom det krävs betydande tid för att kunna närma sig varandra när man kommer från olika sammanhang. Deltagarna uppskattade även utrymmet för reflektion som dessa tillfällen gav, och många efterfrågade mer tid. I synnerhet uttryckte deltagare från den första kursomgången att de sällan kände att de hann prata färdigt under diskussionstillfällena. Samtidigt fanns det deltagare som upplevde dessa tillfällen som stundtals spretiga och ostrukturerade givet alla skilda perspektiv och hade hellre sett mer föreläsningar. Som kursledare försökte vi guida diskussionerna med instuderingsfrågor och vägledande frågor under diskussioner, men det efterfrågades mer guidning under samtalen. Inför den andra kursomgången specificerade vi frågorna något för att undvika att samtalen landade i alltför allmänna diskussioner om samverkan.

Som grund för diskussionerna och som en förberedelse för kurstillfällena uppmanades deltagarna att dokumentera sina erfarenheter (eller en kollegas erfarenheter) av det berörda temat. Över lag var dessa uppgifter uppskattade eftersom de skapade en struktur kring vilken deltagarna kunde engagera sig i kursmaterialet. Många deltagare upplevde också att det var användbart att genom att skriva ner sina erfarenheter och reflektioner komma förberedd till diskussionstillfällena. I vissa grupper cirkulerade även deltagarna sina förberedelseuppgifter mellan varandra som en grund för diskussion. På så sätt fick de även återkoppling från andra på sina uppgifter. Dock tyckte vissa deltagare att diskussionerna avvek för mycket från innehållet i uppgiften och att uppgifterna därmed var mindre användbara. Flera deltagare, i synnerhet de från första kursomgången, efterfrågade även mer

direkt och personlig återkoppling på inlämningarna från oss kursledare. Vi försökte fånga upp generella reflektioner från samtliga inlämningar och lämna återkoppling löpande och när vi summerade diskussioner. Emellertid saknades utrymmet för oss att lämna personlig återkoppling. Vid första kurstillfället upplevde vi också att förberedelser ibland inte togs på allvar, vilket kan bero på den upplevda frånvaron av återkoppling från oss kursledare.

Det *digitala formatet* av kursen visade sig hantera flera av svagheterna med första kursomgången, så som intensiva föreläsningar och överväldigande många perspektiv. Det frigjordes mer tid för diskussion och föreläsningarna fanns att tillgå även efter kurstillfället. Vi kursledare upplevde också en större närvaro under diskussionerna då vi kunde lägga vår egen insats åt sidan och fokusera mer på deltagarnas erfarenheter och tankar. Vi befriades den praktiska administrationen under de olika tillfällena på olika lärosäten och det var enklare att koordinera gästföreläsare och panellister. Dessutom gav detta oss möjlighet att på ett mer effektivt sätt dela med oss av kursens innehåll och upplägg i efterhand via den hemsida vi skapade. Dock medförde det ytterligare tid och resurser att lägga om formatet för kursen. Därtill förlorades möjligheterna för relationsskapande mellan deltagarna och upplevelsen av att fysiskt närvara vid diskussioner, vilket många från det första kurstillfället lyfte som värdefullt.

Generellt uppskattade deltagarna de teman som kursen täckte, och att dessa teman var breda och övergripande. Flera uppfattade samtidigt kursen som stundtals överväldigande. Vår reflektion som kursledare är att orsaken till det främst var de intensiva föreläsningar och många gästerna i paneler och som gästföreläsare snarare än att kursen täckte för många teman. Ur intervjuerna framkom även att deltagarna hade olika behållningar av olika teman. Vad deltagare lyfte fram som mer eller mindre intressant avseende de olika teman i kursen varierade avsevärt. Syftet

med kursen var att ge en översikt av och tid för kritisk reflektion kring breda samverkansfrågor, snarare än att erbjuda praktiskt orienterade metoder och modeller eftersom vi vid utvecklingen av kursidén identifierade att sådana typer av kursen redan fanns. Samtidigt fanns vid utvärderingen av kursomgångarna en viss efterfrågan på mer handfasta checklistor och best-practice. Vissa deltagare menade att det blev onödigt mycket problematiserande. Samtidigt tyckte många att det var just problematiserandet och de reflekterande samtalen som var värdefullt.

Sammantaget är det svårt att dra övergripande lärdomar om formatet eftersom deltagarna hade en mångfald av förväntningar och upplevelser. Över lag uppskattades föreläsningarnas innehåll, gruppdiskussionerna och mångfalden av teman. Samtidigt gick upplevelserna isär och vi som kursledare tyckte det var svårt att inom ramen för en kurs som denna med en bred ansats möta denna mångfald av förväntningar. En genomgående uppfattning var dock att mer tid skulle kunna getts till reflekterande diskussioner i mindre och större grupper. Kursen upplevdes som tidskrävande och intensiv av de flesta deltagarna. Vi uppskattade att kursen motsvarade tre veckors studier och den tidsrymden bekräftades även av de flesta deltagarna. Dock framförde många att det var svårt att finna tid för kursen inom ramen för sina anställningar. Detta tyder på att det i dagens akademiska system är svårt för individer att hitta tillräckligt med tid och incitament för att få utrymme att gå en sådan här kurs. Ur våra intervjuer framkommer att det var svårare för forskande lärare att hitta tid för kursen än vad det var för personer i samverkansstödet. Dock var det även svårt för en del av samverkansstödet att finna tid för kursen, vilket delvis kan förklaras av att också dessa har mål som måste uppnås (och mätas) och där en kurs kanske inte ryms. Dessa observationer berör frågan om organisering som prioritering som diskuteras ovan.

Lärdomar - deltagarnas behållning

I det här avsnittet presenteras lärdomar avseende deltagarnas behållning. Detta är strukturerat utifrån tre övergripande teman – tillgång till vetenskapliga modeller, möjlighet till reflektion tillsammans med andra och behov av att omvandla kunskap till praktik.

Det första övergripande temat är det upplevda värdet av att ha tillgång till ett brett **smörgåsbord av tankemodeller och vetenskapliga ramar** för att förstå, betrakta och diskutera samverkan. Kursen banade vägen för deltagarna att utveckla skicklighet för att navigera genom forskningslandskapet och terminologin relaterat till samverkan. Litteraturen som vi använde var generellt väldigt uppskattad, i synnerhet bland personer i samverkansstödet och forskande lärare som forskar just på samverkan. Litteraturen gav deltagarna en struktur att prata om samverkan och sortera olika perspektiv. Deltagarna uttryckte även hur nya insikter och djupare förståelse av samverkan växte fram då tankar och erfarenheter av samverkan gavs en vetenskaplig ram. Deltagarna beskrev hur de genom att betrakta sitt eget och andras samverkansarbete och -erfarenheter i ljuset av olika teoretiska perspektiv och modeller om samverkan fick en begreppsapparatur för att berätta om sin samverkan, men också insikter om kritiska aspekter på samverkansarbetet. Samtidigt upplevde vissa deltagare att teoretiserandet om samverkan var mindre värdefullt. Bland några av deltagarna, i synnerhet forskande lärare med lång praktisk erfarenhet av samverkan, fanns en tanke om att samverkan är en handfast praktik och att det som praktiker inte finns ett värde med att teoretisera. Teoretiserandes uppfattades som ett sätt att göra samverkan onödigt krånglig, med risk för att överproblematiska. Därför fanns det bland dessa deltagare ett svalt intresse för att ta del av forskningsunderlag. Dessutom efterfrågade många deltagare mer praktiska perspektiv än de kursen erbjöd. Intressant nog var deltagare som tillhörde stödverksamhet generellt mer intresserade av tankemodeller och vetenskapliga ramar än de erfarna forskande lärarna.

Det andra temat som framkommer är möjligheten till **reflektion tillsammans med andra**. En av de tydligaste gemensamma lärdomarna från båda kursomgångarna var just värdet av att få tid för reflektion tillsammans med deltagare från olika discipliner och lärosäten, och vid sista omgången även från olika professioner. Deltagarna beskrev hur diskussionerna gav möjlighet till att omvandla olika erfarenheter

och åsikter till medvetna insikter om samverkan. Det bidrog till en förståelse om varför olika personer har olika upplevelser och syn på samverkan. Genom sina olikheter kunde deltagarna reflektera över sina egna perspektiv i ljuset av andras och på så sätt få kunskap om samverkans mångfacetterade natur. Detta innebär förståelse för andras perspektiv och sammanhang, men även en utvecklad självmedvetenhet då deltagare ifrågasatte och speglade sina egna antaganden och erfarenheter. Diskussionerna lyftes också fram som tillfällen att tillsammans binda samman teori och praktik genom att dela erfarenheter mellan deltagare från en rad olika sammanhang.

Samtidigt pekar våra iakttagelser på att det fanns utmaningar med att blanda deltagare med en mångfald av perspektiv då vissa upplevde diskussionerna som spretiga. I synnerhet uppfattade deltagarna vid den första kursomgången dessa samtal som något mindre berikande än deltagarna vid den andra, trots att samtalen vid första omgången ägde rum fysiskt. Dock var grupsammansättningen vid den första omgången mer homogen då den endast bestod av forskande lärare. Samtidigt betonade vissa deltagare att den tid som gavs för kollektiva diskussioner vid den första kursomgången var för kort vilket pekar på att deltagarna ändå såg ett värde med kollektiva reflektioner.

Sammantaget upplevdes alltså diskussionerna vid det andra kurstillfället som mer givande. Särskilt personer från stödverksamheten tyckte att dessa samtal berikade, och som kursledare upplevde vi även diskussionerna då kärn- och stödverksamhet möttes som mer dynamiska. Detta kan dock även bero på att det frigjordes mer tillfälle för diskussion under den andra kursomgången. Just skillnaden i perspektiv och rollfördelningen mellan professioner i relation till samverkansfrågan fångade många deltagares intresse. Många uppskattade dessa tvärprofessionella diskussioner och den möjlighet till ömsesidig förståelse och erfarenhetsutbyte som de medförde. Detta påminner om betydelsen av att diskutera och förstå varandras olika roller och kunnande, för att bättre se hur man kan komplettera varandra och arbeta mer sammanhållet med samverkansfrågan.

Det tredje framträdande temat rör betydelsen av att få möjlighet **att omvandla kunskap till praktik** genom att använda den kunskap som förvärvats under kursen och på så sätt göra den till en del av deltagarens sam-

verkansskicklighet, oavsett profession. En indikation på detta framträder när vi tittade närmare på de deltagare som uttryckte att de hade mindre behållning av kursen än majoriteten av deltagarna. Det gemensamma för dessa deltagare var att de hade få möjligheter att tillämpa kursinsikterna i sin egen praktik på grund av deras nuvarande arbetsroller. Övriga deltagares erfarenheter pekar åt samma håll. De deltagare som uppfattat att de haft störst nytta och lärt sig mest var generellt de som kunde ge mest exempel på hur de tillämpat kunskaperna. Detta pekar på betydelsen av att använda nyvunnen kunskap för att omvandla dessa insikter till förmågor och göra dem till en integrerad del av sitt professionella hantverk. Just att få denna möjlighet att tillämpa kunskapen varierade mycket mellan deltagare och i intervjuerna reflekterade många över hur detta villkorades av organisationens incitament och stöd kopplat till samverkan. Således framkom att lärosätena har en viktig roll att spela för att möjliggöra deltagarnas lärande från och behållning av kursen genom att erbjuda möjligheter att praktisera nya kunskaper och på så sätt bidra till att omsätta dessa till nytta för individen och lärosätet.

Många deltagarna gav dock exempel på olika användningsområden för nyvunna kunskaper och förmågor från kursen. Medarbetare i verksamhetsstödet nämnde att kunskaper från kursen bidragit till input och inspiration till konferenser, forskningskommunikation, introduktion till nya medarbetare, strategiskt lednings-

stöd och organisationsutveckling. Bland forskande lärare gavs exempel så som bidragande perspektiv och idéer i ansökningar och forskningspublikationer, utveckling av egna kurser och verksamhetsutveckling. Flera lyfte fram betydelsen av att ha fått med sig en referenslitteratur, och att det tidigare har varit svårt att orientera sig i frågan om samverkan. Några uttryckte också sin förvåning över hur mycket litteratur och forskning det finns om samverkan. Flera av de slutuppgifter som presenterades under kursen utgjordes av egna kurser, varav ett par tagit verklig form och en genomförts. Bland deltagarna fanns även flera exempel på personer som fått nya uppdrag och tjänster där kompetens från kursen spelat en roll. Många deltagare, i synnerhet personer från samverkansstödet, underströk just hur de genom kursen förbättrat sin förmåga och förståelse för samverkan på ett sätt som stärkte deras yrkesidentitet och professionella självförtroende. En möjlig förklaring till att detta särskilt upplevdes av personer i verksamhetsstödet är att deras roll inte lika enkelt går att kategorisera, som till exempel kommunikation eller HR, och det just därför finns en önskan om att få stärka sin yrkesidentitet. Dessa individer framförde även att det var viktigt för dem att få med sig teoretiska perspektiv på samverkan eftersom de upplevde att det gav dem legitimitet i den akademiska världen.

Avslutande reflektioner

I denna rapport har vi delat med oss av lärdomar från vårt försök att initiera, organisera och genomföra en kurs om samverkan. Behovet av såväl tvärvetenskapliga som tvärsankade erfarenhetsutbyten i syfte att bidra till samhällets hållbara kunskapsförsörjning, är stort (Terjesen & Politis, 2015). Samtal om samverkan är centralt för att skapa den ömsesidiga förståelsen och tilltron som möjliggör att samhället fungerar som en helhet. Kunskap är delvis en färskvara och därför är det särskilt viktigt att påminna om betydelsen av samtal och ett ömsesidigt utbyte mellan akademi och samhälle. Resonemangen som ofta hörs i dagens debatt om att skapa så kallade ekosystem och främja det livslånga lärandet är i linje med detta. Men för att inte fastna i pratet om samverkan, utan ta det vidare och säkerställa faktiskt handlade som leder till kunskaps- och samhällsutveckling, vill vi skicka med ytterligare ett par reflektioner. I våra erfarenheter från detta projekt urskiljer vi ett antal frågeställningar – om stort och smått – som kan vara värdefulla att fundera över för den som står inför ett liknande initiativ att utveckla en gränsöverskridande kurs, i synnerhet en som handlar om samverkan. Dessa frågeställningar behöver diskuteras på både strategisk och operativ nivå, och mellan kärnverksamhet och verksamhetsstöd.

- Hur hittar vi mer tid och utrymme för de berikade samtal och erfarenhetsutbyte som behövs för att kunna samverka, kommunicera eller engagera sig i andra frågor som är av strategisk betydelse – både inom och mellan professioner på våra lärosäten?
- Hur når vi "rätt" målgrupp, och vad är "rätt" målgrupp? Är det alls klokt att prata om olika målgrupper när motivet till varför vi behöver lära oss att samverka bättre, eller kanske kommunicera på ett annorlunda sätt, handlar om att bidra till ett bättre samhälle som är sammansatt av en mångfald av målgrupper?

- Hur ser vi på våra olika roller såväl inom lärosäten som i förhållande till samhället? Behöver vi prata mer om synen på vetenskapens roll och uppdrag i samhället i stort för att frågor om till exempel samverkan ska få större betydelse?
- Hur uppmuntrar vi till nyfikenhet för att lära, och anamma samma nyfikna kunskapsökande kring frågor som inte berör "just mig"? Vi kan se en tendens, till följd av mätningens principer, att såväl forskare som stödverksamhet gör saker som mäts. Hur kan vi säkerställa att det som inte enkelt låter sig mätas – engagemang och intresse för ett större sammanhang än det egna området – också syns och belönas?
- Hur ser vi till att nya gränsöverskridande och möjliggörande förmågor och skickligheter som individer utvecklar i relation till samverkansuppdraget – deras samverkanskompetens – uppmärksammas och tillvaratas på svenska lärosäten?

Avslutningsvis, om akademien fortsatt ska vara relevant och fylla en samhällsnyttig funktion kan den inte drivas av åsikter, särintressen och invanda rutiner utan måste agera utifrån vetenskapliga principer: Akademin behöver stå upp för ett samhälle som bygger på kunskap och vara en aktiv part för att uppnå ett sådant. Vi hoppas därför att vårt försök kan inspirera andra och leda till fortsatta kunskapsbaserade samtal om hur svenska lärosäten bättre kan förstå och arbeta med samverkan, och hur individer kan utveckla sin samverkanskompetens.

Referenser

- Asplund, J. (1970) *Om undran inför samhället*. Argos/Palmkronas Förlag.
- Benner, M. & Sörlin, S. (2015) Samverkansuppgiften i ett historiskt och institutionellt perspektiv.
- Bjare, U. & Perez Vico, E. (2021). Samverkansföreställningar – hur visioner om lärosätenas roll i samhället tagit sig uttryck i högskolelagen. I *Humanvetenskapernas verkningar*. Dialogos Förlag.
- Brechensbauer, A., Grafström, M., Jonsson, A. & Klintman, M., (2019) red. *Kampen om kunskap: Akademi och praktik*. Stockholm: Santérus Förlag.
- Boyer, E. L. (1996) The scholarship of engagement. *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences* 49(7): 18-33.
- Cunliffe, A. L. & Jun JS (2005) The need for reflexivity in public administration. *Administration & society* 37(2): 225-242.
- Gabrielsson, J., Hägg, G., Landström, H. & Politis, D. (2020) Connecting the past with the present: the development of research on pedagogy in entrepreneurial education. *Education + Training*, 62(9), 1061-1086.
- Grafström, M., Jonsson, A. & Klintman, M. (2020) Från folkbildning till kunskapsproduktion - samverkan mellan akademi och samhälle. I Alvesson, M. & Sveningsson (Red) *Ledning och sned-styrning i högskolan*. Lund: Studentlitteratur. S. 219-242.
- Jonsson, A (2019) Samverkansjakten: Kanske är vi bara kloka tillsammans, sid. 35-44 i Brechensbauer, A., Grafström, M., Jonsson, A. & Klintman, M. (red.). *Kampen om kunskap – akademi och praktik*. Stockholm: Santérus Förlag.
- Jonsson, A., Grafström, M. & Klintman, M. (2021) Kunskaps-samverkan: Mellan elfenbenstorn och marknadstorg. I Persson-Lahusen, F. (Red) *Samhällets långsiktiga kunskaps-försörjning 1-8*. Stockholm: Makadam Förlag.
- Milman, N. B. (2012) The flipped classroom strategy: What is it and how can it best be used? *Distance learning* 9(3): 85.
- Perez Vico, E. (2018) En översikt av forskningen om samverkansformer och deras effekter. In: Berg M, Fors V and Willim R (eds) *Samverkansformer*. Studentlitteratur, pp.29-50.
- Perez Vico, E, Serger SS, Wise E, et al. (2017) Knowledge Triangle Configurations at Three Swedish Universities. *Foresight and STI Governance* 11(2): 68.
- Politis, D., Gabrielsson, J., Galan, N. & Akele Abebe, S. (2019) Entrepreneurial learning in venture acceleration programs. *The Learning Organization*, 26(6), 588-603.
- Proposition 2016/17:50 *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft*.
- Schratz, M. (1993) Researching While Teaching: promoting reflective professionalism in higher education. *Educational Action Research* 1(1): 111-133.
- Tidningen Curie (2021) Efterlysning: Samtal om samverkan som bygger på kunskap. *Debatt*, 2021-04-12.
- Terjesen, S. & Politis, D. (2015) From the Editors: In praise of multidisciplinary scholarship and the polymath. *Academy of Management Learning & Education*, 14(2), 151-157.
- Van de Ven, A. H. (2007) *Engaged scholarship: A guide for organizational and social research*. Oxford University Press on Demand.
- Wedlin, L. & Pallas, J. (2017), red. *Det ostyrda universitetet? Perspektiv på styrning, autonomi och reform av svenska lärosäten*. Stockholm: Makadam Förlag.

Bilaga

Översikt över intervjuer med deltagare (18 av 22 deltagare)

Profession	Intervjuns längd (minuter)	Datum (2021)	Kursomgång
Lärare/forskare	40	3:e mars	IRL 2019
Lärare/forskare	61	5:e mars	-"-
Lärare/forskare	73	30:e mars	-"-
Lärare/forskare	68	22:a mars	-"-
Lärare/forskare	56	1:a mars	-"-
Lärare/forskare	74	5:e februari	-"-
Lärare/forskare	61	1:a mars	-"-
Lärare/forskare	55	4:e mars	-"-
Lärare/forskare	52	4:e mars	-"-
Lärare/forskare	44	2:a mars	-"-
Lärare/forskare	50	4:e mars	-"-
Support staff	48	24:e mars	Online 2020
Support staff	60	24:e mars	-"-
Support staff	60	23:e mars	-"-
Support staff	42	22:a mars	-"-
Lärare/forskare	52	23:e mars	-"-
Lärare/forskare	62	23:e mars	-"-
Support staff	61	1:a mars	-"-

LUNDS
UNIVERSITET

LUNDS UNIVERSITET

Box 117

221 00 Lund

Tel 046-222 00 00

www.lu.se